

PENNINGENS URARTNING

När vi kommit till denna punkt i vår utläggning, är det måhända icke gagnlöst att vi gör en liten utvikning, åtminstone en skenbar sådan, om så blott för att i korthet lämna några uppgifter i en fråga, som kan synas hänföra sig endast till ett mycket speciellt faktum. Detta faktum är dock ett mycket slående exempel på vad uppfattningen om "det vanliga livet" medfört, samtidigt som det utmärkt "belyser" det sätt, varpå detta liv är förbundet med det uteslutande kvantitativa synsättet. Framför allt genom denna sistnämnda sida är detta faktum i verkligheten omedelbart knutet till vårt ämne. Det rör sig om penningfrågan, och om man håller sig enbart till det "ekonomiska" synsättet, såsom man i dag uppfattar detta, är det förvisso så att denna fråga synes vara något som så fullständigt som möjligt hör till "kvantitetens herravälde". Det är för övrigt i egenskap härav, som den i det moderna samhället spelar den avgörande roll som man blott alltför väl känner och som uppenbarligen är onödig att framhålla. Men sanningen är den, att själva det "ekonomiska" synsättet och den uteslutande kvantitativa uppfattning om penningen, som är oskiljaktigt förbunden därmed, endast är produkten av en urartning, som i det hela taget skett ganska nyligen, och att penningen ursprungligen haft och länge behållit en helt annan karaktär och ett egentligen kvalitativt värde, hur förvånande detta än må synas flertalet av våra samtida.

En iakttagelse, som är mycket lätt att göra, om man blott har "ögon att se med", är att forntidens myntslag bokstavligen är omhöljen för traditionella symboler, hämtade till och med bland dem som äger en särskilt djup betydelse. Det är därför man hos kelterna har iakttagit att i synnerhet de symboler, som framträder på deras mynt, kan förklaras endast om de sätts i samband med en kunskap om de läror som druiderna ägde, vilket för övrigt innebär att dessa var omedelbart inblandade på detta område. Och det som i detta avseende är sant om kelterna är det givetvis också om de andra forntida folken, varvid man naturligtvis måste taga hänsyn till deras traditionella organisationers olika villkor. Detta överensstämmer mycket exakt med det profana synsättets obefintlighet i strängt traditionella civilisationer: där penningen existerade, kunde den ej vara det profana ting den senare blivit. Ty om den varit det, hur förklarar man då inblandningen häri av en andlig myndighet, som uppenbarligen inte hade något med den att göra, och hur skulle man kunna förstå att olika traditioner talar om penningen såsom något som verkligen är laddat med ett "andligt inflytande", vars verkan verkligen kunde utövas genom de symboler som utgjorde dess normala "stöd"? Låt oss tillägga att man ända till mycket nyligen alltså kunde finna ett sista spår av denna föreställning i de deviser av religiös art som förvisso inte längre hade något egentligt symboliskt värde men som åtminstone var liksom en påminnelse om den traditionella idén, hädanefter mer eller mindre oförstådd. Efter att i vissa länder ha varit förvisade till myntkanten har dessa deviser dock till slut fullständigt försvunnit, och i själva verket hade de intet existensberättigande, eftersom penningen icke utgjorde något annat än ett tecken av uteslutande "materiellt" och kvantitativt slag.

Den andliga myndighetens kontroll över penningen, i vilken form den än utövas, är för övrigt inte ett faktum som är begränsat uteslutande till forntiden, och även inom Västerlandets värld finns många tecken, som tyder på att den måste ha bibehållit sig ända till medeltidens slut, det vill säga så länge som denna värld ägde en traditionell civilisation. Man kan i själva verket icke förstå det på annat sätt än att vissa suveräner i denna epok hade anklagats för att ha "försämrat mynten". Om deras samtida lade dem detta till last, måste man därav sluta att de inte hade fri förfoganderätt över penningen och att, när de förändrade den på eget initiativ, de överskred de rättigheter som tillerkänts den timliga makten (1). I varje annat fall hade en dylik anklagelse uppenbarligen varit meningslös. För övrigt hade myntets lödighet då haft

bara en helt konventionell betydelse, och det hade i det hela taget betytt föga, om myntet bestått av någon metall vilken som helst och varit utbytbart eller rent av ersatt med ett enkelt papper, som det till stor del är i våra dagar, ty detta hade inte hindrat att man kunnat fortsätta att göra exakt samma "materiella" bruk av det. Det måste alltså ha funnits någonting däri av ett annat slag, och vi kan säga av ett högre slag, ty det är endast därigenom, som denna försämring kunde antaga en så utomordentlig viktig karaktär, att den till och med äventyrade den kungliga maktens stabilitet. Ty genom att den kungliga makten handlade så, gjorde den intrång på den andliga myndighetens prerogativer, denna myndighet som till sist är det enda verkliga upphovet till den kungliga maktens hela legitimitet. Och det är därför, som dessa fakta, vilka de profana historikerna förefaller knappt förstå, återigen samverkar till att mycket tydligt visa att penningfrågan på medeltiden liksom i forntiden hade aspekter, varom de moderna är fullständigt ovetande.

Det har alltså häri skett det som allmänt skett med alla de ting som på en eller annan grund har en uppgift i den mänskliga tillvaron: dessa ting har efter hand berövats all "helig" eller traditionell karaktär, och därför har själva denna tillvaro i sin helhet blivit helt profan och till slut nedsatts till det "vanliga livets" låga medelmåttighet, så som den i dag framträder. Samtidigt visar exemplet penningen tydligt, att denna "profanisering", om man får bruka ett dylikt nyord, försiggår huvudsakligen genom tingens reduktion eller nedsättning till sin uteslutande kvantitativa aspekt. I själva verket kan man till sist inte längre ens fatta att penningen är något annat än symbolen för en kvantitet blott och bart. Men om detta fall är särskilt tydligt i detta avseende, emedan det på sätt och vis drivits till sin yttersta överdrift, är det mycket långt ifrån det enda, där en dylik reduktion framträder såsom bidragande till att innesluta tillvaron inom det profana synsättets begränsade horisont. Det som vi sagt om den moderna industrin med sin höggradigt kvantitativa karaktär och om allt som därtill hör gör det möjligt att tillräckligt förstå den. Genom att ständigt omge människan med produkterna av denna industri, genom att så att säga inte tillåta henne att se något annat (än såsom till exempel i museerna, såsom blotta "kuriösiteter", vilka inte har något att göra med de "verkliga" omständigheterna i hennes liv och följaktligen inte heller har något verkligt inflytande på detta), tvingar man henne sannerligen att stänga in sig i det "vanliga livets" trånga krets liksom i ett fängelse utan utgång. I en traditionell civilisation däremot var varje föremål, samtidigt som det så fulländat som möjligt var lämpat för det bruk det var omedelbart avsett för, tillverkat på ett sådant sätt, att det i varje stund och just därför att man gjorde verkligt bruk av det (i stället för att behandla det nästan som ett dött ting, såsom de moderna gör med allt som de betraktar såsom "konstverk"), kunde tjäna såsom "stöd" för meditation, som förenade individen med något annat än den blotta kroppsliga tillvaroformen och som sålunda hjälpte envar att efter förmåga uppnå ett högre tillstånd (2). Vilken avgrund ligger icke mellan dessa två uppfattningar av den mänskliga tillvaron!

Denna kvalitativa urartning av allting är för övrigt nära knuten till penningens urartning, vilket visas av faktum att man nått därtill att man allmänt "uppskattar" ett föremål bara till dess pris, vilket betraktas endast som en "siffra", ett "belopp" eller en numerisk kvantitet av pengar. De omdömen, flertalet av våra samtida faller om något föremål, grundas faktiskt nästan uteslutande på vad det kostar. Vi har framhävt ordet "uppskatta", därför att det i sig har en dubbel betydelse, kvalitativ och kvantitativ. I dag har man förlorat den första betydelsen ur sikte eller, vilket kommer på ett ut, har man funnit en utväg att nedsätta denna till den andra, och därför "uppskattar" man icke endast ett föremål efter dess pris utan även en människa efter hennes rikedom. (3) Detsamma har naturligtvis skett med ordet "värde", och låt oss i förbigående göra den iakttagelsen att det är däri, som det egendomliga missbruk har sin grund, som vissa nyare filosofer gjort av detta ord. Dessa filosofer har till beteckning för sina teorier rent av uppfunnit uttrycket "värdefilosofi". Till grund för deras tänkande ligger idén att allting, av vad slag det vara må, kan uppfattas kvantitativt och uttryckas numeriskt, och den

moralism, som annars huvudsakligen upptar dem, är därigenom direkt anknuten till det kvantitativa betraktelsesättet. (4) Dessa exempel visar även, att det föreligger en verklig språkets urartning, som ofrånkomligen beledsagar eller följer alltings urartning. I en värld, där man anstränger sig att reducera allt till kvantitet, måste man uppenbarligen betjäna sig av ett språk, som självt icke heller frammanar annat än rent kvantitativa föreställningar.

För att återvända till penningen i mer speciell mening bör vi ytterligare tillägga att det i detta avseende uppstått ett fenomen, som det är väl värt att påpeka: sedan penningen förlorat all garanti av högre slag, har själva dess kvantitativa värde eller det som på "ekonomernas" jargong kallas dess "köpkraft" oupphörligt minskats, så att det är tänkbart att vid en gräns, som man alltmer närmar sig, den kommer att ha mistat hela sitt existensberättigande, också det blotta "praktiska" eller "materiella", och då bör försvinna liksom av sig själv från den mänskliga tillvaron. Man måste tillstå att det häri finns en underlig tingens återkomst, vilken för övrigt utan svårighet kan förstås genom det vi tidigare framlagt: emedan den rena kvantiteten egentligen befinner sig nedanför all tillvaro, kan man, när man driver reduktionen till ytterlighet, som man gjort i penningens fall (mer slående än varje annat fall, då man ju redan nästan nått gränsen) icke sluta i annat än en verklig upplösning. Redan detta kan tjäna till att visa, såsom vi sade ovan, att det "vanliga livets" säkerhet i verkligheten är något mycket vanskligt, och vi kommer att i det följande också se att den är det också i många andra avseenden. Men den slutsats som framträder av detta blir till slut alltid densamma: det verkliga målet för den tendens, som drar människorna och tingen mot den rena kvantiteten, kan icke vara annat än den nuvarande världens slutliga upplösning.

Noter

(1) Se *Autorité spirituelle et pouvoir temporel*, s. 111, där vi alldeles särskilt åberopar oss på Filip den skönes fall och där vi framkastat möjligheten av ett ganska nära samband mellan förintandet av Tempelherreorden och myntens försämring. Detta kan man utan svårighet förstå, om man medger åtminstone såsom mycket sannolikt att Tempelherreorden vid denna tid bland andra uppgifter också hade att utöva den andliga uppsynen på detta område. Vi skall inte vidhålla detta ytterligare, men vi påminner om att det enligt vår uppskattning är till just denna tid man kan hänföra begynnelsen av den moderna avvikelsen i egentlig mening.

(2) Man kan i detta ämne läsa många studier av A.K. Coomaraswamy, vilken rikligen utvecklat det och belyst det från alla sidor och med all nödvändig precision.

(3) Amerikanerna har gått så långt i denna riktning, att de allmänt säger att en människa är "god" för en viss summa, varmed de menar det belopp hennes förmögenhet uppgår till. Vidare säger de inte att en människa haft framgång i sina affärer utan att hon "är en framgång", vilket innebär att de fullständigt identifierar individen med hans materiella förvärv!

(4) Denna anknytning är för övrigt inte något alldeles nytt, ty den går i själva verket tillbaka till Benthams "moraliska räknelära", som härrör från 1700-talets slut.

Ovanstående text utgör kapitel XVI av René Guénons bok *Kvantitetens herravälde och tidens tecken*. Boken är en översättning från franskan av Lars Adelskog. Originalens titel är *Le Règne de la Quantité et les Signes des Temps*. Svenska översättningen © Lars Adelskog 2013. Eftertryck eller annan återpublicering, helt eller delvis, såsom elektronisk text på internet eller på annat sätt, förbjöds.